

PROFILE ALE SUCCESULUI ȘCOLAR PRIN PRISMA RELAȚIILOR ELEVILOR CU FAMILIA, ȘCOALA ȘI COMUNITATEA

prof. univ. doctor Maria Roth,
Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca,
Departamentul de Asistență Socială

Contextul cercetării

Învățământul trebuie să satisfacă foarte multe cerințe și să respecte foarte multe principii importante din punct de vedere psiho-pedagogic și le face față cu anumite dificultăți (MECI, 2009). Poate că dezideratul cel mai frecvent menționat în zilele noastre și totodată foarte dificil de realizat este cel al asigurării șanselor egale în educație, pentru toți elevii, indiferent de gen, clasă socială, etnie, rasă, mediu de proveniență, tip de familie și statut social etc. Studiile noastre din ultimii 5 ani privesc tocmai aceste *dimensiuni sociale ale performanței școlare*. Ele documentează necesitatea depășirii punctelor de vedere unilaterale privind responsabilitatea care rezultă din victoriile sau eșecurile relative obținute în învățământ (printre astfel de victorii nu putem să evităm să ne gândim la numeroșii olimpici ai școlii românești și multele vârfuri care ajung la universități celebre internaționale, iar printre eșecurile relative la slabele performanțe ale elevilor la testele PISA, la bacalaureat, sau la rata mare a abandonului școlar și chiar la rapoartele privind analfabetismul îngrijorător). În documentele ARACIP (2009) privind reperatele de asigurare a calității educației se subliniază nevoia trecerii la un sistem național de management al calitatii, cu explicitarea a ceea ce înseamnă calitatea vieții școlare. În acord cu ARACIP, considerăm și noi ca trebuie definit foarte clar ce înseamnă o “școală bună”, “profesori bun”, “elevi buni”, adăugând la înșiruire clasa și comunitatea bună din punctul de vedere al succesului școlar al elevilor, dar adăugăm că evaluarea trebuie să cuprindă în mod necesar și percepția elevului privind factorii succesului școlar. Datele cercetărilor românești recente (ARACIP, 2009, Mihăilă, C.M., Gogu V., 2009) demonstrează că școlile sunt foarte diferite ca resurse materiale, profesionale și în general umane puse în joc. Anumite școli funcționează în comunități în care factori cum ar fi sărăcia, lipsa de unei alimentații sănătoase, lipsa serviciilor de sănătate, condițiile precare de locuit, șomajul, nivelul redus al educației părinților pun în pericol învățarea elevilor, șansele lor de a-și manifesta capacitatea de învățare. Alteori comunitățile care găzduiesc școala nu au astfel de probleme, au resurse materiale, cum ar fi elevii selecționați, resursele educaționale abundente, dar se confruntă cu comportamente de risc ale unor grupuri de elevi, cum ar fi violența, utilizarea alcoolului sau a drogurilor, dezvoltarea unor atitudini de sfidare a școlii și autorității. Alteori riscurile (șomajul, conflictualitatea, lipsa coeziunii familiale, dezinteresul pentru școală, monoparentalitatea) sau resursele (sprijinul oferit pentru studiu, interesul și așteptările față de performanțele școlare) se găsesc la nivelul familiilor.

Delimitări conceptuale

Noțiunea centrală a studiului nostru este cea de succes școlar. De obicei, el este privit fie ca o *dimensiune normativă* (fiind necesare reglementări în ceea ce privește absolvirea ciclurilor de învățământ prin examene și note) alteori ca o dimensiune individuală evolutivă (succesul din clasele primare nu e o garanție a celui din ciclurile

superioare, dar nici succesul din clasele gimnaziale nu e o garanție a reușitei în cariera profesională. Dar în diferitele sale ipostaze, succesul școlar poate fi un semn distinctiv al statutului social al unor copii și tineri în societate, printre grupurile din care fac parte.

Succesul sau insuccesul școlar este un rezultat al unei serii de experiențe ale elevilor în familia, în școală și în afara școlii, alături de alți elevi și prieteni, cadre didactice și alți adulți, ca atare el nu poate fi înțeles ca ceva static, ci ca un fenomen în evoluție și care se compune din numeroase interacțiuni sociale. Evaluarea rezultatelor acestui proces dinamic este dificilă tocmai datorită bogăției de interacțiuni pe care le acoperă, iar responsabilizarea unilaterală a cadrelor didactice, a părinților, a prietenilor sau a elevilor înșiși pentru nerealizarea potențialităților lor de învățare este, pe cât de frecventă în zilele de azi, pe atât de neproductivă.

Pentru a lărgi cadrul de raportare al performanțelor școlare am adoptat modelul interacționist-ecologic-developmental dezvoltat de către profesorii Gary Bowen și Jack Richman (de la Universitatea Chapel Hill din Carolina de Nord, SUA, <http://www.uncssp.org/>). Considerăm această perspectivă mai relevantă decât alte tipuri de abordări, întrucât structurează atât *imaginea de ansamblu* asupra elevului și a factorilor mai mult sau mai puțin evidenți care-l influențează în obținerea succesului școlar, iar pe de altă parte permite surprinderea unor *imagine de detaliu* asupra unor anumite interacțiuni, cu anumite grupuri de elevi, cu familii de un anumit tip, și anumite tipuri de clase sau de școli participante în evaluare.

Literatura de specialitate ne sugerează că bunăstarea copiilor și a adolescenților este în legătură cu performanțele lor școlare și ambele depind, pe lângă factorii intelectuali și de personalitate, de factorii sociali din mediul în care trăiesc elevii (Bronfenbrenner, 1986; Sameroff, 2000). În lucrarea de față vom demonstra că percepția elevilor privind setul de factori care influențează comportamentul și performanțele sale sunt cheia pentru înțelegerea diferențelor de succes în procesul de învățământ și totodată factorii intervenției care pot îmbunătăți rezultatele (Olweus, 2000, Oyserman et al 2002), iar cunoașterea acestor factori se poate realiza printr-o evaluare ecologică (Holmbeck, Greenley, & Franks, 2004). Cercetările care și-au îndreptat atenția spre școli au demonstrat că mediul social afectează performanțele școlare. Vom putea utiliza, astfel, perspectiva ecologică și teoriile anterior menționate nu doar în analiza sistemului școlar ci și a succesului școlar.

Metodă și calități psihometrice ale instrumentului

În studiile noastre am aplicat instrumentul de evaluare adaptat de noi după instrumentul american dezvoltat de Bowen și Richman (2005) conform teoriei menționate (School Success Profile - SSP) la sistemul școlar românesc, denumit Profilul Succesului Școlar, SSP-Ro la un lot reprezentativ național de elevi de 2695 de elevi. Chestionarul pornește de la percepțiile elevilor privind: propria sănătate și motivare, climatul de învățare și de siguranță din școală, suportul și exigențele cadrele didactice, climatul emoțional al familiei, interesul față de elev și problemele sale școlare și altele (Richman și Bowen, 1997). Astfel, chestionarul ne permite să vedem cu acest microscop special care este SSP-Ro, interacțiunile dintre performanțele elevilor și factorii mediului său social, conform subiectivității care tocmai conduce la generarea diferențelor sau a asemănărilor dintre performanțele școlare. Vom arăta că modul în care elevul percepe sprijinul primit sau indiferența, sau eventual pericolul perceput din partea cadrelor didactice, a celor din familie, a prietenilor sau a persoanelor din mediul său de viață este interconectat strâns cu

implicarea lui în învățare, cu modul în care evită problemele școlare și cu rezultatele sale școlare.

Conform publicațiilor de origine (Bowen și Richman, 2005), am definit succesul școlar al elevilor prin indicatori cum ar fi: notele, angajarea școlară (interesul pentru școală) și comportamentul la școală (îndeplinirea sarcinilor, evitarea conflictelor). Factorii care influențează succesul școlar al elevilor sunt: siguranța cartierului sau a zonei în care locuiește elevul, sprijinul primit din partea profesorilor, siguranța școlii în care învață, climatul de învățare din clasă, satisfacțiile oferite de școală, aplicabilitatea cunoștințelor dobândite la școală în viața de zi cu zi, mediul de învățare de acasă, așteptările legate de școală ale părinților, armonia din familie, ajutorul primit de la părinți pentru activitățile școlare, comportamentul prietenilor, dar și trăsături ce țin de propria persoană, ca optimismul, auto-adaptarea, stima de sine, starea de sănătate fizică.

Datele obținute pe eșantionul reprezentativ românesc confirmă reliabilitatea chestionarului. Mediile din tabelul sintetic de mai jos sunt orientative pentru profilele individuale și de grup. Alte date statistice se găsesc în manualul PSS-Ro

Tabelul 1. Indicatori statistici ai dimensiunilor profilului succesului școlar

	Media	Ab. Std.	Min.	Max.	Alpha Cronbach
Sprijinul primit de la vecini	3.65	2.43	0	7	0,829
Comportamentul tinerilor din cartier	6.95	1.85	0	9	0,658
Siguranța cartierului (zonei)	7.10	1.51	0	8	0,756
Climatul favorabil învățării	5.86	2.16	0	8	0,777
Satisfația școlară	4.74	2.18	0	7	0,797
Sprijinul primit de la profesori	5.05	2.60	0	8	0,834
Siguranța din școală	36.90	7.52	24	48	0,928
Relevantă academică	29.71	6.92	11	44	0,892
Rigoare academică	29.49	0.12	10	40	0,883
Integrarea în mediul școlar	13.46	4.70	5	20	0,883
Siguranța personală în școală	34.41	4.17	13	39	0,831
Sprijinul primit de la prieteni	12.94	2.41	5	20	0,876
Acceptarea în grupul de prieteni	20.07	2.89	8	24	0,725
Comportamentul prietenilor	23.10	3.25	9	27	0,820
Armonia din familie	8.97	2.81	7	21	0,886
Sprijinul primit de la părinți	12.60	2.59	5	15	0,850
Mediul de învățare de acasă	6.40	1.73	0	8	0,737
Sprijinul părinților pentru activitățile școlare	4.69	1.59	0	6	0,742
Așteptările referitoare la comportamentul școlar	26.98	5.63	11	46	0,910
Utilizarea sprijinului social	5.25	2.35	0	8	0,802
Sănătatea fizică	22.52	3.22	9	27	0,772
Stima de sine	13.33	2.11	5	15	0,833
Optimismul	37.48	6.46	12	48	0,870
Adaptarea	14.86	2.84	6	18	0,824
Angajamentul școlar	7.27	1.42	3	11	0,675

Evitarea problemelor la școală	28.89	3.54	11	33	0,802
Notele (nivelul academic)	11.11	2.19	3	15	0,615

Sursa: Hărăguș, Dămean, Roth, (2009)

Câteva analize și interpretări

Dintre rezultatele noastre menționăm, în acord cu studii prealabile, dar și cu experiențele cadrelor didactice și chiar simțul comun, pe cele care pun în evidență că performanțele școlare ale elevilor de gimnaziu și liceu diferă în funcție de *sex*, *etnie* și *mediul de rezidență* în defavoarea băieților, a elevilor romi și a elevilor din mediul rural. Așa cum era de așteptat, diferențe semnificative le-am înregistrat și în ce privește regiunea de proveniență: în cazul elevilor de gimnaziu chestionați, elevii din orașele mari (peste 120.000 locuitori) din Moldova au performanțe școlare mai ridicate decât cei din orașele mari din Transilvania și Muntenia. Respondenții din orașele mici (sub 120.000 locuitori) din Transilvania au performanțe școlare mai mari decât ale elevilor din orașe similare din Moldova și Muntenia. Respondenții din Muntenia, care locuiesc în mediul rural, au performanțe școlare mai bune decât cei din rural din Transilvania și Moldova. În cazul elevilor de liceu, elevii din orașele mari și mici din Muntenia au performanțe școlare mai mari decât elevii din orașe similare din Transilvania și Moldova; pentru elevii de liceu din mediul rural nu s-au înregistrat diferențe semnificative. Tot conform așteptărilor, atât în cazul elevilor de gimnaziu, cât și în cazul elevilor de liceu, elevii ai căror părinți au studii superioare obțin, de regulă, rezultate mai bune decât cei ai căror părinți au studii medii sau mai puțin.

Am realizat trei modele de regresie, câte unul pentru fiecare indicator al performanței școlare, pentru a releva factorii contextuali cu impact semnificativ.

Model 1: Analiza de regresie pentru factorii care influențează notele elevilor

Model	B	Er. Std.	Beta	t	Sig.
Oraș mare din sud-est	5.388	.609		8.841	.000
Cartierul/Vecinatatea					
Sprijinul primit din partea vecinilor	-.067	.020	-.079	3.297	.001
Siguranța cartierului	.123	.032	.089	3.881	.000
Școala					
Relevanța academică	-.060	.009	-.199	6.714	.000
Sprijinul primit de la profesori	.131	.025	.168	5.203	.000
Siguranța din școală	.020	.006	.075	3.516	.000
Satisfacția scolară	.076	.026	.080	2.921	.004
Rigoarea academică	.026	.011	.074	2.293	.022
Familia					
Mediul de învățare de acasă	.137	.029	.113	4.684	.000

Așteptările legate de școală ale părinților	.049	.009	.122	5.596	.000
Armonia din familie	-.058	.020	-	-	.003
Sprijinul educațional din partea părinților	-.094	.034	-	-	.006
Sprijinul din partea părinților	.053	.023	.066	2.244	.025
Factori individuali					
Optimismul	.072	.008	.218	9.097	.000
Auto-adaptarea	.071	.019	.097	3.684	.000
Factori demografici					
Sex (0=baiat, 1=fata)	.828	.095	.200	8.718	.000
Mediul de rezidență (0=rural, 1=urban)	.358	.107	.073	3.337	.001
Etnia (0=Român, 1=Maghiar, 1=Rom)	-	.568	-	-	.000
R²	25,6%				
F	3.591				
Df	(1, 1762)				

Variabila dependentă: **Notele**

Model 2: Analiza de regresie pentru factorii care influențează comportamentul școlar al elevilor

Model	B	Er. Std.	Beta	t	Sig.
Constanta	14.791	1.019		14.521	0.000
Cartierul/Vecinatatea					
Siguranța cartierului/vecinătății	0.266	0.058	0.112	4.556	0.000
Grupul de prieteni					
Sprijinul primit de la prieteni	-0.078	0.033	0.051	-2.353	0.019
Acceptarea în grupul de prieteni	-0.062	0.029	0.049	-2.141	0.032
Comportamentul prietenilor	0.224	0.027	0.205	8.391	0.000
Școala					
Satisfacția școlară	0.234	0.042	0.147	5.598	0.000
Sprijinul primit din partea profesorilor	0.071	0.034	0.054	2.082	0.037
Familia					
Așteptările legate de școală ale părinților	0.046	0.015	0.067	3.120	0.002
Factori individuali					
Folosirea suportului social	-0.092	0.034	0.062	-2.672	0.008
Starea de sănătate fizică	0.062	0.028	0.058	2.261	0.024
Optimismul	0.070	0.014	0.124	5.096	0.000
Auto-adaptarea	0.082	0.032	0.067	2.547	0.011

Stima de sine	-0.096	0.040	-	0.057	-2.376	0.018	
Factori demografici							
Sex (0=baiat, 1=fata)	1.173	0.160		0.169	7.322	0.000	
Etnie (0=Român, Maghiar, 1=Rom)	-2.382	0.922		-	0.053	-2.584	0.010
R²	30,4%						
F	3.301						
Df	(1, 1679)						

Variabila dependentă: **Evitarea necazurilor la școală**

Model 3: Analiza de regresie pentru factorii care influențează interesul pentru școală al elevilor

Model	B	Er. Std.	Beta	t	Sig.	
Constanta	4.033	0.357		11.284	0.000	
Școala						
Satisfacția școlară	0.180	0.017	0.280	10.476	0.000	
Relevanța academică	0.025	0.005	0.126	4.764	0.000	
Climatul educațional din școală	0.047	0.018	0.074	2.669	0.008	
Grupul de prieteni						
Comportamentul prietenilor	0.040	0.010	0.089	4.111	0.000	
Acceptarea în grupul de prieteni	-		-			
	0.045	0.011	0.090	-4.240	0.000	
Factori individuali						
Stima de sine	0.047	0.016	0.069	2.985	0.003	
Optimismul	0.028	0.005	0.123	5.050	0.000	
Factori demografici						
Sex (0=baiat, 1=fata)	0.235	0.059	0.084	3.993	0.000	
Mediu de rezidență (0=rural, 1=urban)	-		-			
	0.137	0.071	0.041	-1.927	0.054	
R²	28,3%					
F	2.740					
Df	(1, 1755)					

Variabila dependentă: **Angajarea școlară**

Sursa: Raport final proiect Diagnosticul social al succesului școlar PN2, 2007-2010, coord. Maria Roth (2010)

Factorii care influențează succesul școlar al elevilor sunt: siguranța cartierului sau zonei în care locuiește elevul și a școlii în care învață, sprijinul primit din partea profesorilor, climatul de studiu din clasă, satisfacțiile oferite de școală, aplicabilitatea cunoștințelor dobândite la școală în viața de zi cu zi, mediul de învățare de acasă, așteptările legate de școală ale părinților, armonia din familie, ajutorul primit de la părinți pentru activitățile școlare, comportamentul prietenilor, precum și unele trăsături ce țin de individ, ca optimismul, auto-adaptarea, stima de sine, starea de sănătate fizică. Însă, chiar și atunci când acești factori rămân neschimbați, performanțele școlare ale elevilor de gimnaziu și liceu diferă în funcție de **sex, etnie și mediul de rezidență**, în defavoarea băieților, a elevilor romi și a elevilor din mediul rural (Bejenaru, Rus, 2009).

În ceea ce privește diferențele de gen, fetele obțin la majoritatea dimensiunilor din mediul social valori mai ridicate decât băieții susține faptul că acestea au toate premisele care să le faciliteze obținerea succesului școlar în mai mare măsură decât băieții.

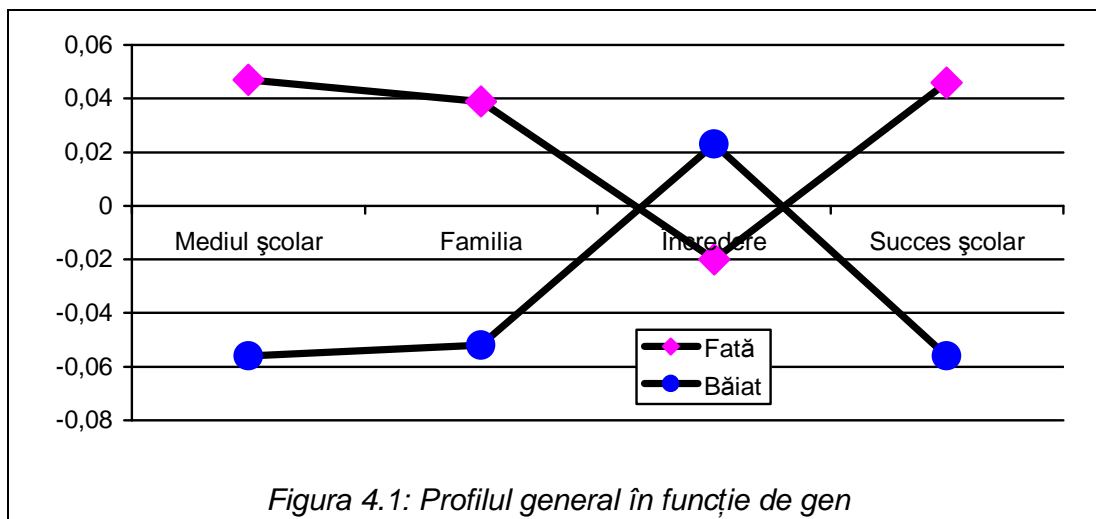
Indicatori statistici în funcție de caracteristicile mediului social. Rezultatele la testul t pentru eșantioane independente

Variabila	Gen	Indicatori statistici			Test de semnificație	
		N	Medie	Ab.Std	t	p
Siguranța cartierului (zonei)	Fată	1346	7.35	1.188	9.39	<10 ⁻¹⁹
	Băiat	1083	6.79	1.741		
Siguranța personală în școală	Fată	1347	35.08	3.492	8.82	<10 ⁻¹⁷
	Băiat	1080	33.60	4.770		
Comportamentul prietenilor	Fată	1352	23.56	2.932	8.77	<10 ⁻¹⁷
	Băiat	1084	22.42	3.484		
Acceptarea în grupul de prieteni	Fată	1346	20.48	2.712	6.49	<10 ⁻⁹
	Băiat	1079	19.73	2.958		
Satisfacția școlară	Fată	1355	4.93	2.088	5.23	<10 ⁻⁶
	Băiat	1087	4.47	2.279		
	Băiat	1071	13.01	4.931		
Așteptările referitoare la comportamentul școlar	Fată	1347	27.59	5.160	4.86	<10 ⁻⁵
	Băiat	1073	26.52	5.670		
Utilizarea sprijinului social	Fată	1338	5.50	2.207	4.54	<10 ⁻⁵
	Băiat	1077	5.07	2.442		
Mediul de învățare de acasă	Fată	1351	6.54	1.603	4.19	<10 ⁻⁴
	Băiat	1079	6.25	1.840		
Comportamentul tinerilor din cartier	Fată	1310	7.08	1.820	4.00	0.0001
	Băiat	1045	6.78	1.861		
Siguranța din școală	Fată	1325	24.32	7.561	3.54	0.0004
	Băiat	1064	25.41	7.389		
Sprijinul primit de la părinți	Fată	1355	12.76	2.556	3.51	0.0005
	Băiat	1082	12.39	2.613		
Sprijinul primit de la prieteni	Fată	1355	13.12	2.365	2.92	0.004
	Băiat	1089	12.84	2.370		
Climatul favorabil învățării	Fată	1332	5.97	2.144	2.79	0.005
	Băiat	1069	5.73	2.153		
Relevanța academică	Fată	1344	29.94	6.811	2.54	0.011
	Băiat	1068	29.22	6.956		
Rigoare academică	Fată	1344	29.78	5.930	2.45	0.014
	Băiat	1059	29.19	5.918		
Sprijinul primit de la profesori	Fată	1344	5.16	2.589	2.07	0.038
	Băiat	1077	4.94	2.622		
Sprijinul primit de la vecini*	Fată	1348	3.68	2.431	1.19	0.233
	Băiat	1077	3.57	2.431		

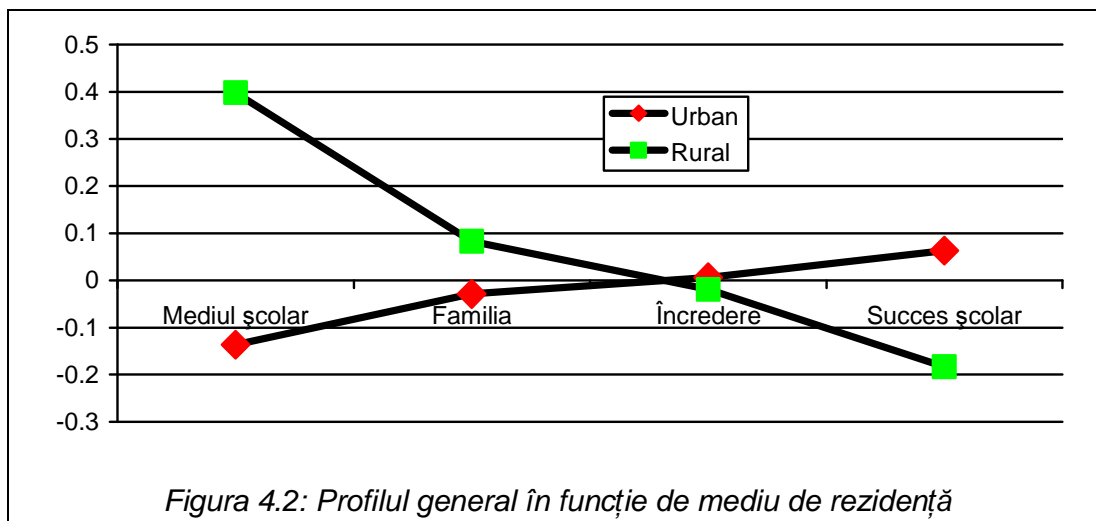
Armonia din familie*	Fată	1355	19.06	2.798	0.83	0.405
	Băiat	1087	18.96	2.803		
Sprijinul părinților pentru activitățile școlare*	Fată	1361	4.66	1.583	0.06	0.948
	Băiat	1090	4.65	1.620		

Sursa: Lorena Văețiși, Diferențe de gen în educație: construirea genului in mediul școlar, Lucrare de doctorat, coord. Maria Roth, UBB Cluj, 2012

În privința relației dintre gen și ceilalți factori sociali luați de noi în calcul, au rezultat niște profile relevante:

Băieții și fetele percep foarte diferit mediului școlar, familia și implicarea în educație. Fetele percep mediul școlar ca fiind mai prietenos și familia mai suportivă, nu e de mirare că au mai mult succes la școală, chiar dacă ele au o încredere în forțele proprii mai scăzută. Probabil că această lipsă de încredere le face să se implice mai mult la școală, ceea ce le asigură un succes școlar superior față de băieți.

Lorena Văețiși, 2012

În privința criteriului urban-rural, elevii orașelor consideră că mediul școlar este mai neatractiv și nemotivant, dar știu că succesul școlar are un impact mare asupra viitorului lor. În ceea ce privește percepția asupra familiei diferențele sunt mici în favoarea celor din rural, care se simt puțin mai sprijiniți. În cazul factorului încredere nu există diferențe între elevi, după mediu de rezidență.

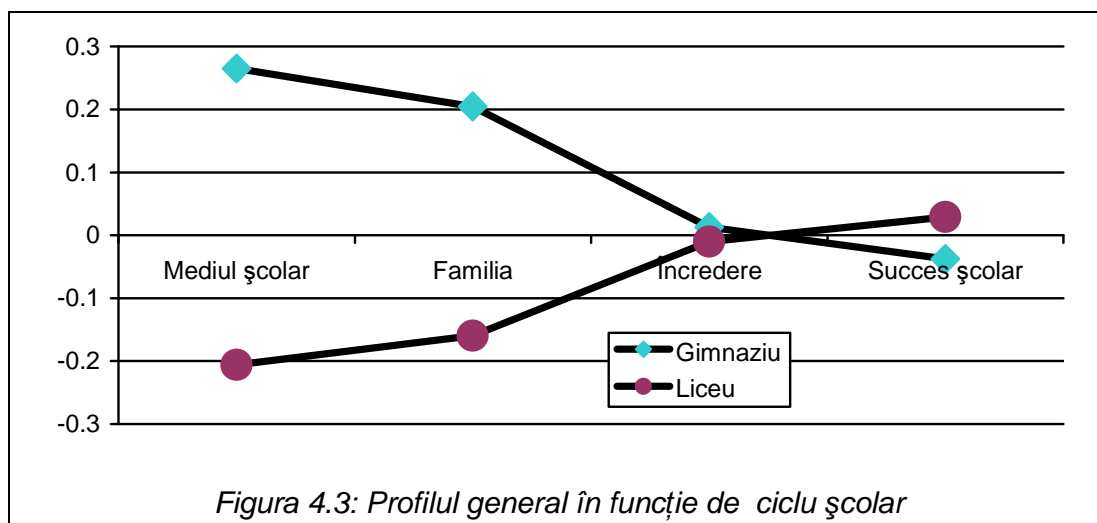

Figura 4.3: Profilul general în funcție de ciclu școlar

Lorena Văețiși, 2012

Între elevii de gimnaziu și cei de liceu există diferențe mari în ceea ce privește percepția mediului școlar, acesta fiind perceput mai puțin atractiv de către elevii din liceu. Rolul familiei este apreciat ca fiind în mai mare măsură important de către elevii de gimnaziu, decât de către cei de liceu, datorat independenței acestora din urmă față de familiile lor. Nu există diferențe semnificative în ceea ce privește încrederea în ei înșiși, iar în cazul succesului școlar diferențele sunt mici, în defavoarea celor din gimnaziu.

Un factor interesant și mai puțin discutat de obicei este siguranța resimțită de copii în diferitele comunități în care trăiesc și merg la școală. Din corelațiile realizate între variabilele *griji legate de siguranța în zona în care locuiește și pe drumul spre școală* și principalele variabile sociodemografice se poate observa că ruralul este o zonă nesigură, cel puțin pentru copiii care au răspuns la chestionar, deși percepția comună este aceea că zonele urbane au un grad mai ridicat de nesiguranță. Sentimentul siguranței personale variază în raport cu venitul, cei din familii cu venituri mai scăzute raportând o mai mare nesiguranță (și invers), ceea ce sugerează probabil că există la această categorie un sentiment al nesiguranței în general. Interesant este și faptul că sentimentul nesiguranței personale crește odată cu vârsta, deși ne-am aștepta să scadă pe măsură ce copilul crește. Explicația constă probabil în faptul că la vârstă mică pericolele nu sunt suficient conștientizate. În ce privește zonele urbane, printr-un sentiment crescut ale nesiguranței copiilor se distinge Bucureștiul, unde copii resimt nesiguranță atât în zona în care locuiesc, cât și pe drumul spre școală, ceea ce le influențează implicarea școlară și rezultatele. Alte prelucrări relevă faptul că grijile pentru siguranța personală sunt mai scăzute sau inexistente pentru cei ce percep un sprijin ridicat din partea comunității în care locuiesc. De asemenea, cei ce consideră că tinerii din zona în care locuiesc au un comportament problematic își fac mai multe griji legate de siguranța personală. Există asocieri semnificative ale acestor două variabile și cu itemi din categoria celor legați de performanța școlară. Astfel, cei ce nu își fac niciodată griji legate de

siguranța personală au o angajare școlară peste medie (2,7), un optimism ridicat (3,8), o satisfacție școlară ridicată (3,4) și o adaptare personală crescută (9,0) (Roth, coord., 2010).

În raport cu cele două tipuri de implicare a părinților menționate în literatura de specialitate, anume implicarea de tip “suport”, tradițională, în care părintele pregătește copilul pentru școală și implicarea de tip “parteneriat”, în care la școală se creează o atmosferă familiară, iar acasă se acordă o importanță mai mare școlii, din studiile noastre calitative a reieșit că majoritatea cadrelor didactice au așteptări ca părinții să fie suportivi și mai puțin implicare de tip parteneriat. În acest din urma caz, incluziunea școlară devine problematică, fiindcă părinții copiilor cu probleme au și ei nevoie mai mare de ajutor decât pot oferi sprijin. În ciuda enunțării unor principii de parteneriat, școlile au dificultăți în conceperea unor astfel de programe mai ales când e vorba de părinții copiilor care au dificultăți de învățare sau/și comportamentale – caz în care viziunile se lasă cu greu înnoite. Cercetările privind implicarea familiei în relația lor cu școala arată că disfuncțiile de comunicare apar pe fondul unei neîncrederi reciproce dintre părinți și profesori/școală și corelează cu rezultatele școlare mai scăzute ale copiilor (Kacso-David, 2009). Când se încearcă explicitarea conceptului de “implicare a părinților”, de către profesioniști, se ajunge la doua sarcini majore: supravegherea copilului (inclusiv sprijinul pentru realizarea sarcinilor sale școlare) atât acasă, cât și participarea la acțiunile inițiate de școală. Rezultatele noastre și ale altor cercetători arată însă că supravegherea parentală nu pare a influența decisiv rezultatele școlare. În schimb, expectanțele părinților privind reușitele copiilor sunt de maximă importanță (Kacso-David, 2010). Acolo unde părinții au așteptări pozitive față de realizările și integrarea școlară a copilului, au încredere în posibilitățile copilului de a face față școlii și de a transmite copilului acest mesaj pozitiv, copiii au reușite și mai ales au o bună motivație de a participa la procesul educativ.

Apartenența etnică poate, și adesea chiar generează o marginalizare a copilului printre elevii clasei și poate duce la așteptări negative din partea profesorilor. Dacă un elev este “etichetat” datorită apartenenței sale la o etnie, mai frecvent la etnia romă, mai mult sau mai puțin pe față și conștient, marginalizarea lui poate crește și conduce nu doar la rezultate școlare scăzute, dar și la conflicte între colegi, iar mai apoi, prin extindere, la conflicte între școală și părinți.

Cercetările noastre nu s-au limitat la a constata inegalitățile sociale sau la a prezenta eșecul școlar, ci încearcă să pună în evidență bunele practici din școli și să deschidă calea către implementarea unor programe de intervenții bazate pe dovezi ale utilității acestora. Programul *Familii puternice*, *Putem Alege* și *Indexul incluziunii școlare* sunt programe adaptate de noi și aplicate cu succes în diverse școli urbane și rurale, cu elevi cu nevoi speciale, cu tulburări de comportament, romi și neromi.

Bibliografie

- Aracip (2009). *Repere conceptuale si metodologice privind sistemul național de management si de asigurare a calității educației*, <http://www.edu.ro/index.php/articles/c472/>
- A. Bejenaru, H. Rusu, (2009). Impactul vecinătății asupra succesului școlar, *In Revista de Sociologie a Universitatii Sibiu*, Categoria C CNSIS, 2009, nr. 1, pp. 45-57.
- Bowen, Gary L., Jack M. Richman, 2005, *School Success Profile*, Jordan Institute for Families, University of North Carolina at Chapel Hill, School of Social Work
- Bronfenbrenner, Urie, 1986, "Ecology of the Family as a Context for Human Development: Research Perspectives", *Developmental Psychology*, No. 22, pp. 723-742.
- Holmbeck, G. N., R. N. Greenley, E. A. Franks, 2004, "Developmental Issues in Evidence-Based Practice", in P. M. Barrett, T. H. Ollendick, eds., *Handbook of Interventions that Work With Children and Adolescents: Prevention and Treatment*, pp. 27-48. Chichester, West Sussex, England, John Wiley & Sons.
- Hărăguș, P. T., Dămean, D., Roth, M. (2009). Proprietăți psihometrice ale unui nou instrument de evaluare a performanțelor școlare: Profilul Succesului Școlar, in *Succesul școlar la intersecția factorilor sociali*, M. Roth, D. Dămean, M. Iovu, editori, Presa Universitară Clujeană, p. 23-40.
- Kacso-David, A. (2009). Rolul suportului social al familiei în rezultatele școlare ale elevilor, 2009, în *Succesul școlar la intersecția factorilor sociali*, M. Roth, D. Dămean, M. Iovu, editori, Presa Universitară Clujeană, p. 125-136
- Olweus, D. (2000), *Bullying at school*, Oxford, Blackwell Publishers, Ltd.
- MECI, 2009, *Raport asupra stării sistemului național de învățământ*, <http://www.edu.ro/index.php/articles/c483>
- Mihăilă, C.M., Gogu V., coord. (2009). *Barometrul calității Educației din România nr 1* (Anul școlar 2007-2008), București
- Orthner D. et. all., Making Links between Curriculum and the Healthcare Field, *Real World Education for Real World Children*, vol. 1, issue 1
- Oyserman et al. (2002). A possible selves intervention to enhance school involvement. *Journal of Adolescence* (possible_selves_pdf_article.pdf, 149.0 kb, 08-12-2003).
- Richman, J. M., Bowen, G. L., 1997, "School Failure: An Ecological-Interactional Developmental Perspective", în Fraser, M.W (ed), *Risk and Resilience in Childhood. An Ecological Perspective*, Washington DC, NASW Press.
- Maria Roth (coord), 2010. Raport final proiect "Diagnosticul social al succesului școlar" PN2, 2007-2010.
- Sameroff, A., 2000, "Ecological Perspectives on Developmental Risk", în J. D. Osofsky, H.E. Fitzgerald, ed., *WAIMH Handbook of Infant Mental in Groups at High Risk*, Vol. 4, pp. 1-33, New York, Wiley.
- Văetiși, L. (2012). *Diferențe de gen în educație: construirea genului în mediul școlar*, Lucrare de doctorat, coord. Maria Roth, UBB Cluj, 2012